

College voor Examens

MUZIEK VMBO

Syllabus BB, KB en GT
centraal examen 2012

November 2010

Verantwoording:

© 2010 College voor Examens vwo, havo, vmbo, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	4
1. Verdeling examinering CE/SE	5
2. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE	6

Voorwoord

De minister heeft de examenprogramma's op hoofdlijnen vastgesteld. In het examenprogramma zijn de exameneenheden aangewezen waarover het centraal examen (CE) zich uitstrekt: het CE-deel van het examenprogramma. Het examenprogramma geldt tot nader order.

Het College voor Examens (CvE - voorheen CEVO¹) geeft in een syllabus, die in beginsel jaarlijks verschijnt, een toelichting op het CE-deel van het examenprogramma. Behalve een beschrijving van de exameneisen voor een centraal examen kan de syllabus verdere informatie over het centraal examen bevatten, bijvoorbeeld over een of meer van de volgende onderwerpen: specificaties van examenstof, begrippenlijsten, bekend veronderstelde onderdelen van domeinen of exameneenheden die verplicht zijn op het schoolexamen, bekend veronderstelde voorkennis uit de onderbouw, bijzondere vormen van examinering (zoals computerexamens), voorbeeldopgaven, toelichting op de vraagstelling, toegestane hulpmiddelen.

Ten aanzien van de syllabus is nog het volgende op te merken. De functie ervan is een leraar in staat te stellen zich een goed beeld te vormen van wat in het centraal examen wel en niet gevraagd kan worden. Naar hun aard is een syllabus dus niet een volledig gesloten en afgebakende beschrijving van alles wat op een examen zou kunnen voorkomen. Het is mogelijk, al zal dat maar in beperkte mate voorkomen, dat op een CE ook iets aan de orde komt dat niet met zo veel woorden in deze syllabus staat, maar dat naar het algemeen gevoelen in het verlengde daarvan ligt.

Een syllabus is zodoende een hulpmiddel voor degenen die anderen of zichzelf op een centraal examen voorbereiden. Een syllabus kan ook behulpzaam zijn voor de producenten van leermiddelen en voor nascholingsinstanties. De syllabus is niet van belang voor het schoolexamen. Daarvoor zijn door de SLO handreikingen geproduceerd die niet in deze uitgave zijn opgenomen.

Deze syllabus geldt voor het examenjaar 2012. Syllabi van eerdere jaren zijn niet meer geldig en kunnen van deze versie afwijken. Voor het examenjaar 2013 wordt een nieuwe syllabus vastgesteld. Het CvE publiceert uitsluitend digitale versies van de syllabi. Dit gebeurt via Examenblad.nl (www.examenblad.nl), de officiële website voor de examens in het voortgezet onderwijs. In de syllabi 2012 zijn de wijzigingen ten opzichte van de vorige syllabus voor het examenjaar 2011 duidelijk zichtbaar. De veranderingen zijn geel gemarkeerd. Er zijn diverse vakken waarbij de syllabus 2012 geen inhoudelijke veranderingen heeft ondergaan.

Een syllabus kan zo nodig ook tussentijds worden aangepast, bijvoorbeeld als een in de syllabus beschreven situatie feitelijk veranderd is. De aan een centraal examen voorafgaande Septembermededeling is dan het moment waarop dergelijke veranderingen bekendgemaakt worden. Kijkt u voor alle zekerheid jaarlijks in september op Examenblad.nl.

Het CvE stelt het aantal en de tijdsduur van de toetsen van het centraal examen vast en de wijze waarop het centraal examen wordt afgenomen. Deze vaststelling wordt gepubliceerd in het rooster voor de centrale examens en in de Septembermededeling.

Voor opmerkingen over syllabi houdt het CvE zich steeds aanbevolen. U kunt die zenden aan info@cve.nl of aan CvE, Postbus 315, 3500 AH Utrecht.

De voorzitter van het College voor Examens,
Drs. H.W. Laan

---

¹ Op 1 oktober 2009 is de CEVO (Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven) opgegaan in het CvE. De CEVO bestaat niet meer, maar besluiten van de CEVO, onder meer over de syllabi, blijven van kracht zolang deze niet herzien zijn door het CvE.

1. Verdeling examinering CE/SE

Tabel:

Verdeling van de examenstof muziek GT over centraal examen en schoolexamen

Exameneenheden		GT	CE	moet op SE	mag op SE
MU/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		GT	
MU/K/2	Basisvaardigheden	X		GT	
MU/K/3	Leervaardigheden in het vak muziek	X	GT	GT	
MU/K/4	Musiceren: zingen en spelen	X		GT	
MU/K/5	Vormgeven: improviseren/componeren	X		GT	
MU/K/6	Presenteren	X		GT	
MU/K/7	Beluisteren	X	GT		GT
MU/K/8	Muziek en maatschappij	X	GT		GT
MU/K/9	Muziek en andere kunsten	X	GT		GT
MU/V/1	Eindopdracht	X		GT	
MU/V/2	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	X		GT	
MU/V/3	Vaardigheden in samenhang	X	GT		GT

2. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE

MU/K/3	<p>Leervaardigheden in het vak muziek</p> <p>De kandidaat beheerst een aantal vaardigheden, zoals het toepassen van muzikale begrippen, die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.</p>
---------------	--

Toelichting

In het centraal schriftelijk examen muziek kunnen de begrippen in onderstaande lijst voorkomen. De begrippen met een * worden in het CSE niet actief bevraagd. Dat wil zeggen dat de betreffende begrippen in de examentekst kunnen voorkomen (herkennen), maar niet als antwoord worden gevraagd (herkennen en benoemen). Bepaalde begrippen, bijvoorbeeld klankkleur, kunnen ook visueel aan de orde komen.

Zie voor de beschrijving van de betekenis van de populaire begrippen bijvoorbeeld:

Plas, Jan van der en Schepers, Mike (2003), Popmuziek. Ruim 1000 begrippen van A tot Z. Utrecht: Het Spectrum.

ritme	toonduur	notenwaarden: hele t/m zestiende noot rusten: hele t/m zestiende rust verlenging van de noot met een punt achter de noot achtsten triool (drie achtste noten)
maat	Fill-in ostinato swing syncope verbindingsboog opmaat beat en afterbeat tweedelige maatsoort driedelige maatsoort afwisselend twee- en driedelige maatsoort	2/4, 4/4, 6/8 3/4, 3/8
tempo	tempo-aanduidingen klassiek tempo-aanduidingen pop accelerando ritenuto	adagio andante allegro slow medium fast
toonhoogte melodie	globaal toonhoogteverloop G-sleutel kruis / mol / herstellingsteken motief ostinato riff sample thema	met maximaal drie voortekens
dynamiek	voor- en nazin aanduidingen klassiek	fortissimo ff, forte f, mezzo-forte mf, piano p, pianissimo pp crescendo < decrescendo > fade in / fade out
samenklank	aanduidingen pop tweeklank akkoord* parallelle beweging tegenbeweging tegenstem / tegenmelodie unisono / homofoon / polyfoon eenstemmig	

	tweestemmig	
	meerstemmig	
	twee / driestemmigheid	
	meerstemmigheid	
articulatie	gebonden / legato	
	kort / staccato	
vormprincipes	contrast	
	herhaling	
	variatie	
	ontwikkeling	
vorm/structuur	(akkoorden)schema*	
	bluesschema*	
	vormschema	letterschema zo nodig met accenten
	couplet / verse	
	refrein / chorus	
	imitatie	
	inleiding / voorspel	
	intro	
	tussenspel	
	break	
	bridge	
	naspel	
klankkleur	ensembles stem	vrouwenkoor
		mannenkoor
		gemengd koor
		achtergrondkoor / backing vocals
	stemsoorten	hoge / midden / lage stemmen
		sopraan / alt / tenor / bas
	stemgebruik	zoals ruw, nasaal, met gebruik van glijtonen, spreken
		human beatbox*
		rappen
	ensembles instrument	blaasorkest (HAFa, brass)
		jazzcombo
		rockgroep / popgroep
		Strijkorkest
		symfonieorkest
	instrumentengroepen naar speelwijze	strijk / tokkel / blaas / toets / slag
	strijkinstrumenten	viol
		altviol
		cello
		contrabas
		strings
	tokkelinstrumenten	akoestische gitaar
		basgitaar
		elektrische gitaar
		harp
		slaggitaar
		sologitaar (leadgitaar)
	blaasinstrumenten	fluiten
		rietblazers (enkel / dubbel riet)
		koper / brass
	blaasinstrumenten fluiten	blokfluit
		(dwars)fluit
	blaasinstrumenten	klarinet
	rietblazers enkel riet	
		saxofoon

	blaasinstrumenten rietblazers dubbel riet	hobo
	blaasinstrumenten 'hoorn'-mondstuk koper / brass	fagot hoorn
	toetsinstrumenten	trombone tuba trompet accordeon klavecimbel orgel piano synthesizer / keyboard
	slaginstrumenten slaginstrumenten geslagen/ geschud	geslagen / geschud beatring
	percussie (drumstel / drums)	bekken buis klokken castagnetten conga djembé gong grote trom kleine trom / snaartrom klokkenspel / metallofoon pauken tamboerijn triangel vibrafoon woodblock xylofoon bassdrum, snaredrum, tomtom, hi-hat, crash-bekken, ride-bekken kick (bassdrum) gesloten en open hi-hat handclaps latin percussion
	instrumentgroepen	akoestische / semi-akoestische / elektronische instrumenten unplugged*
	instrumenten	benoemen in termen van resonansbron speelwijze
speelwijze en effecten	aanslaan tokkelen wrijven legato staccato pizzicato (na)galm / reverb scratchen slappen (basgitaar) slide vervorming / distortion wahwah	

algemene
begrippen*

accent

afsluiting

afwisseling

ballad

baslijn

begeleiding

bezetting

canon

cover

effect

geluidsdragers

zoals mp3, minidisc, dvd, cd

regelmatig / onregelmatig

overgang

playbacken

remix

sample

song

solo

soundtrack

spanning / ontspanning

(video)clip

verbinding

versiering

vraag - antwoord

MU/K/7	<p>Beluisteren</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - de notatie van ritmische en melodische fragmenten volgen - muzikale begrippen herkennen, benoemen en/of noteren
---------------	--

Toelichting

Ritmisch fragment: bestaat uit alleen een ritme (zie voor toonduur de begrippenlijst)

Melodisch fragment: bestaat uit ritme en melodie

- melodie: G-sleutel met maximaal drie voortekens

(Muziek)notatie: grafische notatie en traditionele notatie (zie voor de specificatie bij ritme, toonhoogte, melodie en maat in de begrippenlijst)

Muzikale begrippen (zie de begrippenlijst)

NB. Indien er sprake is van een technische term dan wordt daarmee bedoeld een van de begrippen zoals vermeld in deze syllabus

Noteren: aanvullen, ordenen, wijzigen van grafische notatietekens en/of woorden/letters

MU/K/8	<p>Muziek en maatschappij</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - muziek in verband brengen met betekenissen en functies ervan - de eigen muzikale beleving verwoorden en bij het bepalen van een eigen standpunt de meningen van anderen betrekken - in de argumentatie voor het standpunt verwijzen naar muzikale aspecten en/ of functies en betekenissen van muziek
---------------	--

Toelichting

Het betreft muziek uit een musiceerprogramma en beluisterde muziek.

In het CSE gaat het alleen over *beluisterde muziek* oftewel muziek die tijdens het examen wordt aangeboden.

In het CSE moeten kandidaten muziek in verband brengen met *betekenissen* van muziek in relatie tot muzikale aspecten. Het gaat dan niet om subjectieve/associatieve betekenissen.

In veel gevallen heeft muziek *betekenis* omdat muziek gekoppeld is aan tekst (vocale muziek).

Bijvoorbeeld melodie en ritme kunnen een neutrale drager zijn van de tekst, maar kunnen ook sfeer, stemming, emoties van een tekst onderstrepen/ versterken of omgekeerd een andere sfeer hebben dan de tekst. Een en ander is sterk afhankelijk van de muziekstijl.

Hetzelfde onderscheid kan gemaakt worden voor de instrumentale begeleiding van vocale muziek. In de ene muziekstijl zal de begeleiding vooral neutraal zijn in de andere muziekstijl zal het streven zijn de inhoud van de tekst te versterken.

Voor instrumentale muziek kan een onderscheid gemaakt worden tussen muziek met en zonder verwijzing naar een buitenmuzikale betekenis. Tussen het ene en het andere uiterste zijn vele varianten mogelijk. Filmmuziek, de muziek bij een dansvoorstelling, muziek in een toneelvoorstelling: er zal op een of andere manier een verband zijn tussen de inhoud van de film/ voorstelling en de muziek. Instrumentale muziek heeft vaak een titel die verwijst naar een buitenmuzikaal gegeven. Dit is in het bijzonder het geval bij 19de eeuwse (en latere) programmamuziek. In min of meerdere mate zal er sprake zijn van een illustratie met muzikale middelen van dat buitenmuzikale gegeven. Tempoaanduidingen in met name de klassieke muziek geven niet alleen aan hoe snel/langzaam een stuk gespeeld moet worden, maar geven ook een aanduiding van de stemming van het stuk. Muziek is een spel met klank en stilte en soms is de enige betekenis te vinden in het spel met de muzikale middelen.

In het CSE moeten kandidaten muziek ook in verband brengen met *functies* van muziek in relatie tot muzikale aspecten.

Functies van muziek zijn onder andere:

dansmuziek, filmmuziek, achtergrondmuziek, religieuze muziek, wereldlijke muziek, muziek en arbeid, muziek en concert, muziek als handelswaar, muziek als decoratie, muziek als ontspanning, muziek als illustratie en muziek als therapie. Er is een directe relatie tussen betekenissen en functies van muziek.

In het CSE moeten kandidaten aan de hand van muzikale kenmerken functies kunnen noemen, verklaren of met afbeeldingen of videofragmenten in verband brengen.

Muzikale kenmerken zijn bijvoorbeeld bij:

- dansmuziek: sterke ritmische accenten; duidelijke vormstructuur
- achtergrondmuziek: weinig verandering in dynamiek; een matig tempo; geen op de voorgrond dringende zangpartijen
- muziek als handelswaar (commerciële functie): meezingbaar refrein; makkelijke, herkenbare melodie

Voorbeelden van *mening van anderen* zijn:

- tekst (beeld en/ of woord)
- afbeelding

Bijvoorbeeld: recensie, inlaycard van een cd, interview.

Muzikale aspecten: zie 1e kolom van de begrippenlijst.

MU/K/9	<p>Muziek en andere kunsten</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - binnen een muziekproductie andere kunstvormen dan muziek herkennen en de functies ervan benoemen - zich praktisch en theoretisch voorbereiden op een bezoek aan een voorstelling waarin meerdere kunstvormen aan de orde komen en verslag doen van de functies van de diverse kunstvormen in de voorstelling
---------------	--

Toelichting

Alleen de tekst achter het eerste gedachtestreepje is van toepassing op het centraal schriftelijk examen.

Aspecten van de andere kunstvormen kunnen bevroegd worden voor zover ze door kijken beantwoord kunnen worden. De te geven antwoorden zijn niet vakspecifiek. De samenhang met muziek is duidelijk aanwezig.

Andere kunstvormen dan muziek zijn (met specificaties):

beeldende kunst	architectuur
	beeldhouwkunst
	grafische vormgeving
	industriële vormgeving
	mode
	schilderkunst
dans	klassiek ballet
	moderne dans
	danstrends zoals breakdance, streetdance
drama	bijvoorbeeld toneel, soap
film	bijvoorbeeld speelfilm, documentaire, tv serie, videokunst/ audiovisuele kunst
literatuur	teksten (beeld en/ of woord)

De specificaties van de kunstvormen in de tweede kolom worden in het CSE niet actief bevroegd. De kandidaat bekijkt hoe de verschillende kunstvormen samengaan en welke functie ze in het geheel vervullen: Wat dragen de toegepaste kunstvormen bij? Hoe ondersteunen ze? Wat is het effect van de specifieke manier waarop de verschillende kunstvormen samen gebruikt worden?

Functies kunnen bijvoorbeeld zijn:

- verhalende functie
- functie ter decoratie / verfraaiing
- functie ter ontspanning

Bijvoorbeeld:

Dans: de dans in een videoclip, waarin de dans een decoratieve functie heeft

Drama: de dramatische structuur in een musical om een verhaallijn weer te geven (verhalende functie).

Beeldende kunst: in een opera, waarin de beeldende kunst (het decor) bijvoorbeeld een decoratieve functie heeft.

Filmprojectie om de dramatische en emotionele impact te versterken.

MU/V/3	Vaardigheden in samenhang De kandidaat kan de vaardigheden uit de eindtermen van het kerndeel in samenhang toepassen.
---------------	---